

УДК 657

Р. Велігурська, асп.

Кіровоградський національний технічний університет

Наукові передумови формування механізму державної підтримки сільськогосподарських підприємств

В статі розглянуті наукові передумови формування механізму державної підтримки сільськогосподарських підприємств.

державна підтримка, сільськогосподарські підприємства, системний характер, непрямі підтримка, фіксований сільськогосподарський податок, спрощена системи оподаткування, альтернативні системи оподаткування

Необхідність державної підтримки аграрного сектора зумовлена особливостями його функціонування та роллю у забезпеченні продовольчої безпеки України. Сучасна ситуація характеризується негативним впливом цінової, податкової і фінансово-кредитної політики держави на виробничий і ринковий потенціал. Досвід державної підтримки сільського господарства в роки незалежності України свідчить про те, що вона була і поки що залишається спрямованою на розв'язання поточних завдань, а не на перспективний розвиток сільського господарства, підвищення його ефективності. Тому важливого значення набуває розробка механізмів і заходів державної підтримки сільськогосподарських підприємств, які б забезпечили конкурентоспроможність продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також розвиток сільських територій.

Сучасна економічна наука має достатній досвід щодо необхідності державної підтримки розвитку сільського господарства, основні положення теорій державного регулювання, доцільності його здійснення в аграрному секторі за ринкових умов, формування механізмів державної підтримки аграрного сектора, їх адаптації до умов СОТ висвітлені в наукових працях В. Г. Андрійчука, М. П. Вітковського, П. І. Гайдуцького, Ю. Е. Губені, М. Я. Дем'яненка, С. І. Дем'яненка, С. М. Кваші, І. Г. Кириленка, І. В. Кобути, М. Х. Корецького, О. В. Крисального, І. І. Лукінова, І. Р. Михасюка, О. М. Могильного, П. Т. Саблука, О. В. Скидана, Г. В. Черевка, В. В. Юрчишина та інших. Проте низка теоретичних, методологічних і методичних проблем залишається малодослідженою і потребує подальшого й поглибленого вивчення, особливо стосовно методології і методики обґрунтування пріоритетних напрямів державної підтримки сільського господарства.

Ринкова система має певні недоліки, що зумовлює необхідність втручання

на підтримання доходів сільських товаровиробників та забезпечення рівноважного розвитку сільського господарства і сільських територій, забезпечення продовольчої безпеки країни та її регіонів.

Загальноприйнято поділяти методи державної підтримки сільськогосподарських підприємств на безпосередні та опосередковані: безпосередні спрямовується безпосередньо на сільських товаровиробників, а опосередковані – на їх економічних партнерів.

Серед методів безпосередньої державної підтримки слід виділити бюджетні асигнування через цільові програми, спрямовані насамперед на розвиток тваринництва завдяки фінансуванню селекційно-плеїнної роботи, збільшення поголів'я тварин. Один з найсуттєвіших джерел фінансування розвитку тваринництва в сільськогосподарських підприємствах є механізм повернення податку на додану вартість за продукцію, реалізовану переробним підприємствам.

Використовуючи методи непрямої підтримки, держава стимулює суб'єктів господарювання до зміни економічної поведінки в умовах ринкової економіки з метою забезпечення її взаємоузгодженості з суспільними інтересами. За обсягом виділених фінансових ресурсів непряма державна підтримка сільськогосподарських підприємств значно переважає пряму підтримку.

Крім економічних методів держава широко використовує адміністративні методи регулювання економічної поведінки суб'єктів агропродовольчого ринку. Прикладом може слугувати мінімально допустимий рівень цін на продукцію тваринництва, що реалізується підприємствам переробної промисловості, спрямований на підтримання паритету економічних інтересів сільськогосподарських і переробних підприємств.

Останні роки основними напрямками використання видатків Державного бюджету були: підтримка галузі тваринництва шляхом надання дотацій сільськогосподарським товаровиробникам на одиницю виробленої продукції тваринництва, фінансування лового комплексу, протиепізоотичних заходів; підтримка галузі рослинництва шляхом надання дотацій на гектар посівів озимих та ярих культур, фінансова підтримка садівництва, виноградарства та ягідництва; хмелярства, фінансування створення і забезпечення запасу сортового та гібридного насіння; селекції в рослинництві; докорінного поліпшення земель підприємств агропромислового комплексу; агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення; заходів боротьби із шкідниками та хворобами рослин; фінансова підтримка агропромислових підприємств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах; кредитна підтримка підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення короткотермінових та середньотермінових кредитів.

Важливим чинником державної підтримки сільськогосподарських підприємств є пільговий режим оподаткування податком на додану вартість, як державної дотації

відбуваються у сільському господарстві, особливої актуальності набувають альтернативні системи оподаткування, спрямовані на спрощення податкового механізму з метою стимулювання державної підтримки аграрних підприємств та одночасним врахуванням інтересів бюджету. Певну роль у цьому завданні мають відігравати спеціальна, зі сплатою фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП), та спрощена системи оподаткування, обліку та звітності зі справлянням єдиного податку (ЄП). Звісно, дотриматись усіх цих вимог не завжди вдається. Адже, як показує практика розрахунків сільгоспвиробників із бюджетом, з часу запровадження зазначених платежів держава неодноразово змінювала “правила гри”. У підсумку це й стало однією із проблем реалізації стимулюючої ролі альтернативних систем для суб’єктів малого підприємництва, які здійснюють свою діяльність у сільському господарстві.

На сучасному етапі розвитку системи оподаткування у сільському господарстві особлива увага зосереджена на спрощенні розрахунків з бюджетами та державними цільовими фондами. Важливу роль у цьому процесі мали б відігравати ФСП та ЄП. Однак, як показує вітчизняна практика їх функціонування вони піддаються частим ревізіям та змінам. Майже аналогічна ситуація склалась зі спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності для юридичних осіб.

Отже, основним завданням у розширенні ролі альтернативних систем оподаткування у сільському господарстві й надалі залишається їх правове регулювання. Причому, не меншого удосконалення потребує й сама методологія побудови альтернативних систем оподаткування у сільському господарстві. Йдеться про дві окремі підсистеми, які відобразатимуть властиву їм сукупність податків та зборів (обов’язкових платежів).

Очевидно, що даний підхід не заперечує такого виокремлення альтернативних підсистем і у національній системі оподаткування. Адже це не змінює саму систему оподаткування, в якій й надалі основними елементами залишатимуться законодавчо затверджені та чинні нині податки і збори, передбачені для платників, що не досягли встановлених критеріїв з метою їх віднесення до зазначених підсистем.

У науковій літературі дослідники дуже часто її називають загальною або звичайною системою оподаткування. Така назва походить від тієї загальної кількості податків, які характерні для всієї системи оподаткування держави.

Разом із цим, для впорядкування термінології та надання відповідності податковим категоріям поряд із названою вище необхідно зазначити іншу підсистему, виділивши її під окремою назвою “Альтернативні системи оподаткування”. Під альтернативною системою оподаткування необхідно розуміти сукупність окремих податків і зборів, сформованих на законодавчій основі як альтернатива встановленим у загальній системі оподаткування, які можуть бути обраними для розрахунків із державою певними категоріями платників за відповідності критеріям передбаченим у Податковому кодексі України.

До тепер у науковій літературі відсутнє однозначне визначення дефініції «спрощена система оподаткування».

На нашу думку, під спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності необхідно розуміти законодавчо встановлену сукупність окремих податків і зборів, які сплачуються за вибором суб'єкта малого підприємництва поряд із єдиним податком на умовах, передбачених Податковим кодексом, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності. Вважаємо, що наведене визначення дає більш повну уяву про сутність самої спрощеної системи оподаткування, а також відповідає вимогам, які ставляться теоретиками систем до її побудови.

Не менше проблем викликає спрощена система оподаткування, обліку та звітності за її застосування у сільському господарстві. Альтернативній системі оподаткування надають перевагу більшість сільськогосподарських підприємств. Спеціальна система оподаткування зі сплатою ФСП є більш привабливою для податкоплатників. У першу чергу це стосується практичних аспектів, зокрема значного зменшення загального обсягу коштів, що перераховувались до бюджетів та державних цільових фондів перед його запровадженням. Адже деякі сільськогосподарські підприємства у порівнянні із попередніми роками до його запровадження зуміли зменшити податкові зобов'язання, навіть у декілька десятків разів.

У разі переходу платників на його сплату, в окремих господарствах, він перевищував би ФСП у десятки разів як за умови застосування податкових ставок відповідно як 10 так і 6 %.

Отже, для окремих сільгоспвиробників, спрощена система оподаткування, обліку та звітності також може бути обраною у перспективі для розрахунків з державою. Для цього є певні підстави, оскільки, по-перше, за її обрання сума усіх нарахованих податків є більшою, але не значно, і, по-друге, за таких умов виникає можливість розраховуватись із бюджетом після одержання виручки від реалізації продукції.

Останнє особливо важливо, так як в умовах чинного законодавства, яким регулюється спрощена система оподаткування, обліку та звітності, саме вона є об'єктом оподаткування та джерелом сплати податку. Тут доцільно зауважити й те, що саме цього якраз і не вистачає у фіксованому сільськогосподарському податку, який, господарства сплачують щомісячно, до одержання виручки.

Тому, внутрішньою альтернативою в альтернативній системі є спрощена система оподаткування, обліку та звітності, за якої сільгоспвиробники у перший рік своєї діяльності зможуть самостійно регулювати розрахунки з державою та матимуть певну перевагу порівняно зі сплатою фіксованого сільськогосподарського податку. Адже, останній має сплачуватись навіть за відсутності господарської діяльності, але за умови наявності сільськогосподарських угідь та їхньої грошової оцінки. Причому, не завжди суб'єкти господарювання зможуть дотриматись критеріїв, передбачених для платників ФСП. І тоді вони повинні зробити вибір: переходити на загальну або

вони розраховані на різні групи суб'єктів, які здійснюють свою діяльність у сільському господарстві. Окремі з них, через відсутність відповідних фахівців з бухгалтерського й податкового обліку, складність податкового законодавства, й надалі матимуть можливість обирати для розрахунків із державою найбільш зрозумілу для них, яка, одночасно, не стримувала б розвиток їхнього виробництва та відповідає іншим важливим критеріям, необхідних для системи оподаткування взагалі.

Список літератури

1. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 22.05.1997 року № 283/97 – ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=334/94-%C2%D0>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 року № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0397-99>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток": затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 року № 353 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0047-01>
4. Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року №291 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>
5. Біла О. Звіт про фінансові результати / Біла О. // Все про бухгалтерський облік. – 2010. - № 13 (1650). - С.16-22.
6. Єрмакова Н. Примітки до фінансової звітності, розділ XII «Податок на прибуток». / Єрмакова Н. // Все про бухгалтерський облік. – 2010. - № 13 (1650). - С.52-53.
7. Звітність сільськогосподарських підприємств: Навчальний посібник / За ред. Лузана Ю.Я., Жука В.М., Гаврилова В.М. – К: Юр-Агро-Веста, 2009. – 224 с. (с. 109 – 110).
8. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник / [М.Ф.Огійчук, В.Я.Плаксінко, М.І.Беленкова та ін.] За ред. проф. М.Ф.Огійчука. - [5-е вид., перероб. і допов.]. – К: Аверта, 2009. – 1056 с. (с.735 – 741).

Р.Велигурская

Научные предпосылки формирования механизма государственной поддержки сельскохозяйственных предприятий

В статье рассмотрены научные предпосылки формирования механизма государственной поддержки сельскохозяйственных предприятий

R.Veligurckaya

Scientific premiseses of the shaping the mechanism of state support agricultural enterprise

In article are considered scientific premiseses of the shaping the mechanism of state support agricultural enterprise

Одержано 05.11.10